

Del av karta över Hammenhög från början av 1800-talet. A: Gästgiveriet, B: Tingshuset, C: Prästgården, D: Kyrkan.

De förändrade sina liv

– Boel Forss –

I förra numret kunde vi läsa om Selma Malmer, född Rosenberg, och om Selmas syster Mia som gifte sig med folkskollärare Nils Persson. Deras musikbegåvade son Bengt Cimbrelus gifte sig med Ingar Hallqvist från Lund. Artikeln om Selma och hennes släkt har fått Ingar att berätta delar av sin och makens släkthistoria. Här följer en märklig historia om Bengts farfar, Gustav Persson. Hon berättar även hur det kom sig att hennes mor och mosterar fick möjlighet att studera.

Sakföraren som satt i fängelse

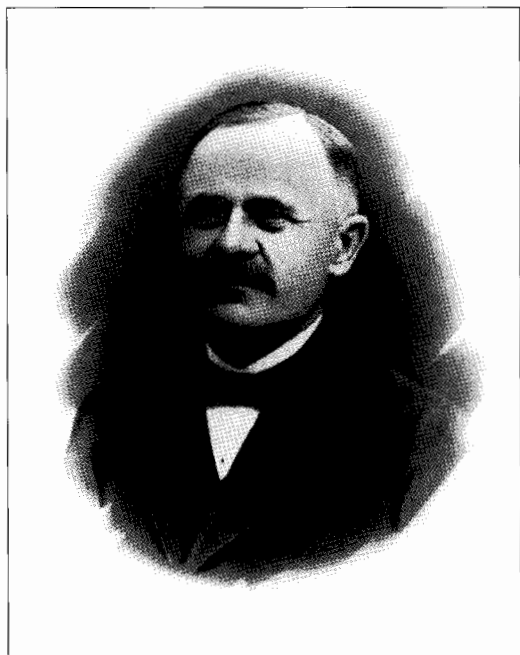
Bengts farfars far var vaktmästare vid Hammenhøgs tingsrätt.

Vaktmästaren hade sin bostad i själva Tingshuset. (se not) Han hade många barn och bostaden var trång. Därför fick några av barnen sova i finkan när denna var tom. Fin-

kan saknade dock eldstad. För att hålla barnen varma i cellen lades det in antingen ett fotjärn med två kanonkulor som glödgats i eld eller upphettade tegelstenar.

Fadern var så van att låsa om fångarna att han av gammal vana noga låste även om sina barn. Så var de instängda i finkan tills mor-

Gustav Persson

gonen därpå, då fadern kom och läste upp. Det enda de hade att roa sig med i cellen var det exemplar av Svea Rikes Lag som fanns

tillgänglig för fångarnas förkovran och inspiration till ett hederligt leverne.

En av de inlåsta sönerna, Gustav, hann med att studera lagboken så noga att han lärde sig texten utantill. Denna lagkunnighet ledde till att han som vuxen kunde tjänstgöra som sakkörare. Det gick så bra för Gustav att han kunde köpa sig ett hus och anlägga en stor park runt huset.

Gustav hade bara två barn. Han såg till att dessa, Nils och Gottfrid, fick studera – Nils till folkskollärare och Gottfrid till jurist. Nils blev så småningom folkskoleinspektör och kommunpolitiker och hans porträtt finns i fullmäktigesalen i Simrishamns Rådhus.

Tingshusvaktmästaren kunde så småningom köpa sig en egen bostad, en gård i Ullstorp kallad "Spilla-gåren" (spilla = spela). Namnet kom sig av att man där musicerade mycket.

Stickhof

På 1800-talet avstyckades de gamla frälsegår-

Bengt och Kerstin Eriksson med – från vänster - flickorna Ida, Anna, Hilda och Olga.

darna från Smedstorps slott och köptes ut av bönderna som brukat dem under slottet. De avstyckade gårdarna fick beteckningen Stickhof och ett nummer. Ägaren till slottet var tysk och gårdarnas namn var en kombination av det skånska "stick" som betyder avstyckad och det tyska "hof" som betyder (herr-)gård, det vill säga; en från slottet avstyckad gård.

På Stickhof nr 1 bodde bonden Bengt Eriksson och hans hustru Kerstin Nilsson. Bengt, som kom från en gård vid Tunbyholm, och Kerstin hade träffats under konfirmationsundervisningen och fattat tycke för varandra. Så småningom gifte de sig och bosatte sig på Kerstins fädernegård. De nygifna fick ansvar för att sörja för Kerstins föräldrar som flyttat till undantaget på gården och skulle dessutom varje år leverera flera tunnor råg, vete med mera till Kerstins tre systrar. Det ville till att ligga i och arbeta och dessutom hoppas på goda skördar.

Kunskap, vägen till frihet och oberoende

Mellan åren 1888 och 1897 föddes sex barn i familjen. Fyra av dem nådde vuxen ålder, flickorna Olga, Ida, Anna och Hilda.

Bengt Erikssons far, Erik hade en syster, Elna Jeppsson, Elna började som ung arbeta som kökspiga hos murarmästare Johan Nicolaus Raab i Simrishamn. Efter några år dog Raab men Elna stannade kvar hos sonen. De båda ungdomarna hade fattat tycke för varandra men sonen ansåg sig inte kunna gifta sig med Elna, eftersom hon bara var piga. Han förblev därför ogift, men när han dog fick Elna ärva honom. Arvet gjorde att Elna kunde ge sin brorson Bengt Eriksson 10 000 kronor – en stor summa på den tiden. Tack vare dessa pengar kunde Bengt bekosta en ordentlig utbildning för sina döttrar och därmed också ge dem ett mindre slitsamt liv än föräldrarnas. Alla fyra tog realexamen i Tomelilla, något som för flickor var mycket ovanligt på den tiden. De tre äldsta, Olga, Ida och Anna gick vidare till Kalmar Folkskollä-

Betty Larsson
KRISTIANSTAD

Olga Bengtsson

rarseminarium och blev lärarinnor. Hilda tog studenten i Eslöv.

Elna Jeppsson donerade även pengar till en fond i folkskolan i Simrishamn som varje år i hennes namn delade ut premier till duktiga elever. Elna dog 1907.

Flickorna Bengtsson

Olga Bengtsson blev 1910 lärarinna i Rörum och hann under sin mer än halvsekelånga lärargärning undervisa flera generationer elever från bygden. Som de flesta lärarinnor på den tiden förblev Olga ogift och levde sitt liv i lärarbostaden, vägg i vägg med folkskolan. Eleverna blev hennes barn och hon upprätthöll en livslång kontakt med många av dem. Olga var även söndagsskolelärarinna och nykterhetsivrare och den som byborna vände sig till vid smärre skador och krämpor.

När den nya skolbyggnaden i Rörum stod färdig flyttade Olga ner till ett litet hus vid södra ån. Där bodde hon under några år, men sedan skänkte byns bönder henne en bit mark bredvid den gamla lärarbostaden. Hon byggde sig ett litet hus i den skolträdgård hon själv en gång hade anlagt. Olga bodde där till sin död 1968.

På 1920-talet tog Olga körkort och skaffade sig en liten bil. Hon har berättat att körläraren under uppkörningen bad henne stanna vid ett litet hus. Han ropade: "Johan, ska inte du också ta körkort?" Johan klev in i bilen och fick sitt körkort samtidigt som Olga. Så kunde det gå till på den tiden!

Ida blev lärarinna i Hannas. Även hon var ogift. Ida hade diabetes och när modern blev änka flyttade hon till Ida för att hjälpa henne. Ida blev så småningom oförmögen att arbeta och de båda kvinnorna flyttade till Olga. Ida dog 1951. Kerstin dog 1955, vid 92 års ålder.

Anna har berättat att hon, när hon under studietiden besökte föräldrahemmet, gärna tog hästen och red barbacka över fälten till Hannas för att hälsa på sin syster Ida. Anna var lärarinna, först på Småskolelärarynneseminariet i Lund och senare, när detta lades ner, på Lärarseminariet. Hon gifte sig med Ragnar Hallqvist, läroverksadjunkt i språk. De fick tillsammans fyra barn - en dotter, ovannämnda Ingar, gift Cimbrelus, och tre söner: Bengt, som blev flygare och störtade under kriget, Sven, som blev läkare och Per, som blev rektor för särskolan i östra Skåne. Barnen kom alla till världen under skolloven och medan Anna arbetade togs de omhand av två jungfrur tills de blev stora nog att klara sig själva. Anna dog 1987.

Hilda gifte sig med kriminalkommissarie Oscar Lindbeck, som hon träffat i Eslöv. Hon arbetade som bankkassörska på Sparbanken i Eslöv fram till dess familjen flyttade till Malmö. De fick två barn: Bengt, som, precis som kusinen med samma namn, blev flygare och

Ida Bengtsson

störtade 1949 och Kerstin, som blev jurist. Hilda dog 1982.

Man säger att det förr inte gick att förändra sina liv, men det gick i många fall – bara man var beredd att ta de små tillfällena tillvara.

Not. Hammenhögs Tingshus:

Det har hållits ting i Hammenhög sedan slutet av 1600-talet. Det tingshus Ingar berättar om var från 1752 och låg mellan Gästgivarregården och nuvarande tingshusbyggnaden, som stod klar 1882. Mitt emot, på andra sidan vägen, låg "fångehuset". När det nya tingshuset togs i bruk såldes fångehuset till en bagare och levde således vidare som bageri. Med stor sannolikhet låg vaktmästarbostaden i fångehuset och inte i själva tingsbyggnaden.

/GD

